

H. G.

Om Theophrastus Paracelsus har været
nogen Tiid i Kiøbenhavn?

Jeg hafver for nogen Tiid siden haft den Ære, i denne høi-anseelige Forsamling ved Leylighed af Kong Christierni II. forehaftte Religions-Reformation at frembringe en Forklaring, paa det Spørsmaal af vores Danske Historia Litteraria, om? og naar Dr. Andreas Bodenstein Carlstad har været her i Danmark? Denne gang gifver jeg mig den Frihed, at fremkomme med et andet, nogenledes ligedan, angaaende en vel saa besynderlig Mand iblant sit Slags Folk, som Dr. Carlstad var iblant et andet slags; nemlig angaaende Theophrastus Paracelsus, om hand har været her i Kiøbenhavn? og paa hvad Tiid det kand hafve været? Sandt er det, at Quæstionen er ikke saa nye, eller saa slet ubekiendt og fortiet hidindtil, som den forrige om Carlstad; eftersom Paracelsus har og mere end eengang i sine Skrifter sagt sig at hafve været i Danmark. Men saa hafver hand dog talt derom saaledes, at visse lærde Folk hafve fundet Leylighed til at beskylde ham for U-sandhed, og at hand vel aldrig hafde haft sin Fod i Danmark. Jeg hafver da funden denne Dispute curieuse, i Fald mand kunde faae den opliust, som vel neppe kand skee tilfulde; da jeg tillige bekiender, at den er en saa særdeles nyttig, og at der ligger farlig lidet Magt paa hvad heller den blifver opliust eller en. Bisseligen holder jeg fore, at der er megen Forskiel paa den forrige Anmerkning, om Carlstads Ankomst herhid, samt hans hastige Bortreise herfra, og paa den nu forehafvende om Theophrasto Paracelso. Hin hafver en ikke ringe Influentz i Kirke-Historien, og den opvækker meere end eet Slags alvorlig Betragtning af Guds besynderlige Bøye og Forsum, udi Henseende til Reformationen i vort Fæderneland. Derimod, hvad den anden anbelanger, da kunde her vel spørges, hvad Ære det blef for Danmark, eller hvad dens Historia Litteraria skulde vinde derved, om en end aldrig saa nasnkundig Charlatan eller Dvaksalver hafde sig her indfundet i sine unge Aar,

imedens hand strippede saa mange andre Lande igiennem, baade i Europa saa og maaskee uden for?

Skal jeg sige min Mening, da er jeg færdig til at troe, at hand har været her i Kiøbenhavn, omendstiont mine Skiel og Beviser ere ikke af det slags, at jeg torde gaae ind med dem for nogen Ret. Mand troer undertiden meget af saadant slags lidet betydende Ting, som mand saeer nyets med at troe allene, og fand ikke node andre sine Meninger paa. Spørsmaalet blifver i denne Sag trefoldigt: Om det har været til Stockholm i Sverrige hand var? Eller, om det var til Kiøbenhavn i Danmark? Eller endelig, om hand paa ingen af Stæderne har været, men hafver maaskee roest sig af sine Reysler i de Lande, som hand aldrig saae? De Stæder af hans egne Skrifter, hvor hand taler derom, vil jeg hermed tilkiendegifve. I Fortalen til hans saa kaldede Spital-Buch, (hvilken fattes udi endeel af de Tydske Editioner, findes en heller i den Latinske til Geneve 1658. i 3 Bind *in fol.*) skriver hand, sig at hafve været med udi de Venetianske, Danske (Dännemärcktschen,) og Nederlandske Kriger; og siden fort efter, at hand har været i Littawen, Holland, Ungern, Dalmatien, Croatien, Rodis, Italien, Frankerige, Hispanien, Portugal, Engelland, Danmark, og alle Tydske Lande. I hans anden Tractat des ersten Buchs der grossen Wund-Arztney, Cap. 2. siger hand, iblant andet: "Ich habe auch gesehen, zu Stockhalma in Dennemarck, ein Wund-Tranck bey einer Edlen Frawen, ausgenommen was Beinschröt, oder Gräder-Wunden waren, die warden mit drey Trüncken geheylet." De selfsamme Ord igientager hand i et andet Verk, som ogsaa har Titel af Wund-Arztney, men er fortere, og sinnes som et Udtog af det forrige større Verk. Dette sidste har hand dediceret til Ferdinand I. Romerske Konge, Aar 1536. den 7. Maji. Den første Passage verteres in editione Genevensi ret nok saaledes, Tom. 3. pag. 16. "Stockholmii quoque in Dania erat matrona quædam nobilis, quæ omnia vulnera, (nervorum vulneribus, & iis, in quibus ossa fracta erant, exceptis,) tertio haustu dato glutinaret." Men den anden hafver faaet en Trykfeyl, og er saadan: "Itidem in Stockanima Daniæ vidi potionem vulneralem, apud mulierem nobilem, cujus tribus haustibus, præter ea, quæ sectos nervos, & ossa
rupta

"rupta continerent, alia quæuis curabantur vulnera." Der hafve vi da alle Stæderne af hans Skrifter, hvorpaa den omhandlende Quæstion beroer.

Nu er det enhver, som veed noget om denne Mand, noksom vitteligt, at hand har haft mangfoldige Fiender, der hafve talt og skrevet meget ilde om ham, baade i hans levende Livve, saa og efter hans Død. Mand maa og vel sige, at hand har ikke haft dennem omsonst; Thi saaledes som hand bar sig ad, skref og taledede, skulde det været et alt for stort Under, om hand ingen Fiender og Estertalere hafde faaet. Saa er det ogsaa bekiendt, at den store Mand Hermannus Conringius hafver, udi sin Bog, *de Hermetica Medicina*, handlet ubarmhiertigen med hannem, og ey allene lastet og vidtloftigen igiennemheglet hans Chymiske Kunster, men endogsaa hans Medicinske Videnskab, og gjort ham til den største Fuskere, og Ignorant, ja den forvovenste Bedrager, som nogensinde har været under Solen udaf slig Profession. Dertil med har hand malet hannem af, som en Guds forgaaen Krop, en Heremester, en Bespottere, og een som var fuld af U-sandheder. Til at bevise dette sidste, saavelsom at gifve Prover af Mandens (Paracelsi) Banfundighed, antaster hand og de forbenæfnte Steder om hans Rejser; i sær, at hand hafde foregifsuet at hafve været i Danmark, og bildet sig ind, at Stokholm var Hoved-Staden i dette Rige. I *Lib. I. de Hermet. Medic. cap. 9.* siger hand, at de bedrage sig meget, som tænke, det Paracelsus hafver nogen Tiid haft Foden uden for Tydskland. Og *lib. 2. cap. XI.* læser mand dette: "Etenim præfatione sui *Hospitalis* adjicit Paracelsus, "Instratam sibi, præter alias regiones, & Rhodum insulam, & Daniam. "Hujus tamen quam habuerit notitiam, fatis indicat, quod alibi non "semel Stocholmium Daniae vrbem appelliter." Fridericus Bitiski, den Poliske Medicus og Chymicus, som har besørget den smukke Edition til Geneve af Paracelsi Skrifter osversatte i Latine, tager hannem her udi Forsvar imod Conring, som hand kalder Paracelsi perduellem, i sin Fortale til den første Tome, *pag. 3.* Og siden *pag. 5.* skrifver hand saaledes: "Etenim mendacissimum audens vir quidam doctus proclamare "Paracelsum, quod, gloriatus Daniam peragrassè, *Stocholmium Daniae* "appellet vrbem, ipse ignorantissimus Danicæ Historiæ prostat, nesciens

"Sueciam, Theophrasto illis oris peregrinante, adhuc sub Danorum
 "fuisse imperio, & non nisi aliquot annis post, Christiano nimirum IV.
 "(sic) rerum potiente, nutasse, ac tandem purpura exuto chlamyde
 "defecisse. Quocirca Daniæ potuit dixisse urbem, ut hodie Warfa-
 "uiam Poloniæ nominamus, ea solum de causa, quod Poloniarum
 "Regi subdita obediat, licet extra Majoris Minorisve Poloniæ solum,
 "in Masovia sita." Bores ypperlige Olaus Borrichius, *der udi sin
 Hermetis, Ægyptiorum & Chemicorum Sapiencia à Conringii animadversionibus
 vindicata*, hafver anvendt en stor Deel af det sidste, eller ottende, Capitel
 paa at forsvare Paracelsum, saaledes som hand allerbest formaaede,
 hafver ogsaa (pag. 422. seq.) berørt den omtalte Beskyldning, angaaen-
 de Mandens Danske Rejse. Hans Forklaring er denne: "Initio Para-
 "celsi institutum non fuit Geographiam Daniæ publicare, sed quam
 "raras potiones vulnerarias etiam apud nobiles in septentrione Danico
 "matronas, (*lib. 2. de cur. Vuln.*) observaverit, sine invidia annotare.
 "Denique nihil adeo à Paracelso hic commissum, quod pœnitentia
 "egeat in eo, quod Stockholmium id temporis Daniæ urbem appella-
 "verit. Certè enim Danorum tum erat. Natus est Paracelsus, Con-
 "ringio non diffitente, Anno Christi MCCCCXCIII. Peregrinas re-
 "giones, & in iis Daniam adiit juvenis. Vixerit in Dania, & Stockhol-
 "miæ circa annum ætatis vicesimum, hoc est, anno Christi MDXIII.
 "Omnia tum Stockholmia à Danis tenebantur, & regio tota, extensa
 "Dania, Christierno II. latè imperitante. Nam Gustavum I. constat
 "circa annum MDXXIII. Regem demum in Suecia declaratum. Igi-
 "tur temporum istorum ignariorem se prodit Conringius, quam Pa-
 "racelsus. Quin & consuetudo inolevit, Varfaviam Poloniæ urbem
 "appellare, cum sit Masovia. Quot urbes hodie Gallia sunt, quæ
 "ante seculum unum fuere Germaniæ? Quot olim Gallia Cisalpinæ,
 "quæ hodie omnes Italia? Paracelsus tamen, ut ad rem redeamus,
 "non tam regionum nomina inquisivit, quam hominum ibi viventium
 "scientiam" &c. Altsammen got nok, saavidt det kand gaae og giæl-
 de. Mand kand ellers vel fiende, at Borrichius hafver ogsaa læst Bitis-
 kii Fortale. Men dette kand jeg ey andet, end finde derpaa at sige, at
 hand ikke burde, mere end Bitiski, hafve ladet sig ind i saa nye en Tiid-
 Regning, og ladet Paracelsum rejse herind just i det første Aar Kong
 Chri-

Christiern II. kom til Regieringen. Hand burde visseligen hafve satt Tiden noget bedre eller længere frem, og giort Paracellsum en 7. Aars Tiid ældere, inden at hand førde ham til Stokholm, saasom til en Dansk Bye. Thi omendskiont Kong Christiern II. skref sig, fra sin Regierings Begyndelse, en udvald Konge til Sverrige, som hand var blefven i sin Hr. Faders Tiid, saa hafde hand dog ikke Sverrige eller Stokholm i sin Vold, necdum tam late imperitabat, som Borrichius siger. Hand blef ikke bemeldte Rige og Stad mægtig, førend i Aaret 1520., da hand og først blef kronet til Sverrige. Hvorfore hand efter dette Aar lod datere sine Brevve og Instrumenta publica saaledes, som kand erfares af eet, der findes hos Hvitfeld under det Aar 1521. "Datum Hafniæ" "Dominica Trinitatis 1521. regnorum Daniæ & Norvegiæ anno septimo, Sueciæ primo."

Men lad os nu sætte, at Paracellsum har været i Stokholm, paa den Tiid, da bemeldte Stad og Sverriges Rige var kommen i Kong Christierns Vold, mon det da være denne Stad hand har meent, naar hand skrifver saaledes: Ich habe gesehen zu Stockhalma in Dänemarck ein Wund-Trancē bey einer Edlen Frawen 2c.? Jeg troer nej; Og jeg mener, at hand har taget Fejl, ikke i Landets, men i Byens Nafn. Hand har vist nok været baade i Sverrige og i Danmark, baade i Stokholm og i Kiøbenhavn. Men nu, da hand skref dette, har hand med det Ord Stockhalma meent Kiøbenhavn. *Stockhalma* har hand skrefvet, (eller rettere diceret, som hand meestendeels gjorde;) men Kopenhaga skulde det hede, hvis Nafnet hafde vildet falde ham ind. Hand hafde, som jeg nys sagde, været i begge Byer; men at hand bedre kunde beholde Stokholms Nafn i sin Hukommelse, er ingen Under; thi i Kiøbenhavn har hand vel ikke længe været, men derimod i Leyren for Stokholm, den hele Beleyrings Tiid igiennem, (som jeg siden skal oplyse,) indtil den opgaf sig for Kongen, og maastee forblefven der i Staden ved Kongens Garnison, saa længe den var der. Mand veed ellers, at Paracellsum hafde langt fra ikke saa god Hukommelse, som Imagination; og de Folk som føre saadant Lefnet, som hand, med at tage de stærke Bædsker til sig i stor Overflodighed, dem plyne Dunsterne deraf mere at svække og forvirre, end at styrke Hukommelsen.

Den

Den berømte Bogtrykker Joannes Oporinus hafde i sin Ungdom været hans Famulus; Hand vidste at fortælle om, hvorledes hand ofte, i sine Læsninger for Studenterne, ikke kunde komme paa og hugse mange Urters Nafne, som hand dog tilforne hafde vidst. Dette og mere finder mand fortalt i Andreæ Jocisci Oration over bemeldte Oporinum. Her til kommer ogsaa, at den største Deel af hans Skrifter hafver hand dicteret i Pennen til sine Famulis og Haandskrifvere, og dette om Aftenen naar hand var kommen hjem, og snart aldrig ædrue. Thi da motte Oporinus, eller hvad for andre Tienere hand hafde, herfrem at skrifve, medens Paracelsus spadserede frem og tilbage paa Gulvet, og dicterede, undertiden med et draget Sværd i Haanden, som hand svingede dem ofver Hovedet, og hug i Borde og Bænke med. Kand mand da undre paa, om der kom iblant i hans Skrifter en heel Deel quid pro quo at staae? Hvoraf *Stockhalma* for Kopenhaga er vel ikke at æstimeres for det allervigtigste. I Bibelen kand ingen negte at hand jo hafde læst; Derom vidner hans mangehaande Forklaring ofver Skabellens Historie, som adskillige efter hannem, saasom Robertus Flud, Ægidius Gutmann, Jacob Böhm, og flere besynderlige Geister hafve rafineret paa. Der fandtes endogsaa en Bibel efter ham, iblant de faae Bøger i hans Efterladenskab. Imidlertid heder Paradiis i hans Skrifter immerhen Ebron, i stæden for Eden. "Gud skabte Mennisket efter sit Billede, og satte ham i Ebron." "Gud dref Adam ud af Ebron." Saa forklarer hand og Aarsagen, hvorfor Paradiis blef just kaldet Ebron. (See hans Tractater, *de Generatione Stultorum*; Item i *Philosophia Sagaci* &c.) Kunde hand da ikke hugse, at skille Eden og Ebron i Adams og Abrahams Historier fra hinanden, hvorfor vil mand prætere, at hand skulde giøre Forstiael paa de tvende Stæders Nafne her i Norden, hvor hand hafde været paa sine Ungdoms Reysse? Hand som dog aldrig holdte nogen Reysse-Journal? Hand, hvis Studium var Medicin, Alchymie, og Naturens Hemmeligheder, og ikke Historie og Geographie? Hand som slumpede til at sige, hvad helst hans Tanker fournerede i samme Dyeblif? Ja hand som i mange Aar ikke saae, eller læste i nogen Bog? Men udi Fortalen til sine *Fragmenta Medica*, (Tom. 2. edit. Genev. pag. 165.) taler om sig self saaledes: "Taceo, quod compertum plurimis sit, bibliothecam meam, quam habeo præsen-

"sentem, adeo tenuem esse, ut vix sex descripta folia complere possim. Præterea mei etiam secretarii jurato testabuntur, ex ore meo ista excipi. Qvin & manifestum est, me decennio integro nullum librum legisse."

Hernæst falder da at adspørge om Tiden, naar Paracelsus er kommen herhid, og hvad Grinde hand har haft i Danmark og i Sverrige? Borrichius mener, at det var af Curiositet, og at hand renste, som en anden Medicinæ og Chymixæ Studiosus, til at forbedre sin Videnskab, og faae sat paa besynderlige Arcana i alle Lande. Andre siige, at hand renste allene til Sverrige, for at besee Kobber- og Jern-Gruberne, og deraf at profitere til Naturens Kundskab i Metaller og Berg-Verks-Sager. Og jeg troer, at hand kom her ved Anledning af Kong Christierns Kriig paa Sverrige, for at tage Tieneste som Feldtkerer, ved Tropperne som ginge herfra til Sverrige. Hertil anfører jeg tvende Stæder af hans Skrifter. Først skrifver hand i Fortalen til sin Spital-Buch, til at igiendrivve de Medicinske Doctores, der vare hans Hofved-Siender, og en vilde lade ham passere for Medicus og Physicus, men sagde, at hand var kun en Skiægragere, en Chirurgus: "Ich muß mich entschzen ob ewer Einfalt, daß Ihr der Chirurgie Ursprung nicht verstehet. Dann ich soll nach ewrem Urtheil ein Chirurgus seyn, und kein Physicus. Womit wöllet Ihr das urtheilen? Dieweil ich doch offenbarlich achtzehn Fürsten, durch euch verlassen, in Physica aufgebracht habe, (ohne Ruhm zu schreiben)? Dieweil ich auch in Niederland, in der Romanen, in Neapolis, in Venedischen, Dänemærckischen und Niederländischen Kriegen so trefliche Summa der Febrischen aufgebracht, und ob den vierzigerley Leyb-Kranckheiten, die in denselben funden worden, in Gesundheit auffgericht?" ic. Dernæst paa et andet Stæd, (som er im Ersten Buch der grossen Wund-Artzney, in des Ersten Tractats Cap. X.) forekaster hand disse Doctores, at naar hand hafver viist sig at være i Gierningen en retskaffens Læge og Helbredds-mester, og hans Recepter ikke paa nogle faae allene hafve staaet Prove, men udi Kriiger, Feldt-Slage og Stormer hiulpet mange Tusinde til Lif og Sundhed, og slet ingen blefven fordervet; saa er udaf deres Hænder ikke engang hver tyvende Patient

pen med Lifvet, eller ubeskadiget. "Sie betrachten nicht, das durch
"mein Recept, in Schlachten und Stürmen, viel Tausend geheil-
"let sind worden, nie keiner verderbt, die Natur ihr Vermögenheit al-
"lemal erstattet: und das durch ihr Arzney der zwenzigste unverderbt
"und unbeschadiget nit entrunnen ist."

Hans U-venner, de lærde Medici, maae end siige hvad de vilde,
om hans Brouten og Skryderie af hans Keyser, og at deraf var ikke et
sandt Ord, saasom hand aldrig hafde haft Foden uden for Tydskland;
Saa er dog denne deres Beskyldning uden ald Grund. Og naar de
vilde beskylde ham for U-sandhed herudi, saa motte de got Folk hafve be-
viist det bedre. Dette hafve de dog aldrig giort. Conringius er ikke
den første, der hafver antastet ham paa dette Capitel. Mand fand læse
hos Dan. Sennerrum, i den Bog *de Chymicorum cum Aristotelicis & Galenicis
consensu & Dissensu, cap. 4.* at denne Beskyldning var udaf flere bragt til-
forne paa Banen. De hafve giort Regningen saaledes: Hand var fød,
siige de, Aar 1493. Nu var hand Anno 1526. og nogle Aar efter, Me-
dicinæ Professor til Basel. Siden forfølge de ham hvert Aar fra Sted
til Sted, i Tydskland, Schweiz, Kärnten, Mähren ic. indtil hand
endeligen doer An. 1541. til Salsborg, ikkun 47. Aar gammel. Naar
skulde hand da hafve giort og afslagt alle disse Keyser? Men mand maa
agte, at saadan Tvivlsmaal og Beskyldning gif udi Sennerti Tider ikke
just imod de Keyser, som Paracelsus self har omtalt, men imod dem, som
nogle Fantaster af hans Discipler og Tilbedere hafde lagt til og fingeret.
Thi disse spredede ud, at hand hafde været 10. Aar i Orienten, i Arabien
og Egypten, og der blefven underviist i Magia occulta, og i den hellige
Guldsmager Kunst. Self har Paracelsus aldrig sagt, saavidt mig er
bekiendt, eller foregifsuet i sine Skrifter, at hand hafte været i Arabien
og Egypten. Og naar mand vil blifve ved hans egne Ord og Vidnes-
byrd om hans Keyser, (hans Disciplers Digter og Fabler bør hand jo ey
at svare til,) saa blifver ofverflodig Rum til dennem, i hans unge Aar,
end og fra hans Tyvende Aar at regne, som var An. 1513. og indtil An.
1526. da hand kom i Embede til Basel. Thi hvormange Lande fand ikke
en ung Medicinæ & Chymia Studiosus, eller Feldskerer sværme igien-
nem i tretten Aar? Hand kunde vel i denne lange Tid hafve vaaren i
Arabien og Egypten med. Men saa længe hand ingenstæds self har sagt
det, saa lader mand dette til dem at gotgiøre, der hafve det paafundet.

Jeg vil allene følge hans egne Ord, og vise, at det rimet sig gandske vel, at hand har været i Feldtkerer-Tjeneste i Kriger, først hos Venetianerne, siden i Nederland, og derfra her i Danmark og Sverrige. Aa. 1516, hafde Venetianerne endnu Kriig med Kæiseren, og der hafve vi ham for dette Aar placeret nu hand var 23 Aar gammel. Hand hafde ved samme Tider indfundet sig i Italien, og hafde reyst det Neapolitaniske og flere Lande igiennem, kunde altsaa lætteligen nyde en Chirurgi Plads hos Venetianerne. Da nu Freden sammesteds kort derefter paafuldte; finder vi strax i Aaret 1517. en Kriig udi Nederlandene, hvorom er at læse hos Pontum Heuterum, Franc. Haræum, Pontanum in *Hist. Gelrica*, og i *Oesterreichischen Ehren-Spiegel*. Denne Kriig varede vel ikke længe: Dog begyndtes andre Uroligheder i Gelder-Land Aaret næst efter. Rand og være, at Paracellus i Aaret 1518. og 1519. har været hen ofver i Engelland, som hand ogsaa omtaler. Men sidst i Aaret 1519. maa hand være kommen til Danmark, og følget saa med Armeen til Sverrige, som under Hr. Otte Krumpens Befalning blef skicket derind, i Begyndelsen af 1520. Da Krigen hafde Ende, som skeede i Septembri samme Aar, (eller og, da den Danske Besætning et par Aars Tiid efter motte quittere Stokholm, eller da Dirik Slaghek, 1521., drog ned til Danmark,) har hand taget sig den Reyse for, som der tales om i hans Refnets-Beskrivelse, at besøge Sverriges Kobber-og Jern-Verker; og siden gaaen, igiennem Findland ind i Rusland. Hvor hand paa Grændserne skal være blefven fangen af Tartarerne. Hos disse er hand kommen i stor Credit formedelt sin Profession, (dette er og ikke noget usædvanligt,) og med en ung Tartarisk Prins skal hand være reyst til Constantinopel. Endeligen er hand kommen tilbage til Tyskland, hafvende imidlertid paa disse mange Reyser bekommet en stor Erfarenhed, og lærdt mange Arcana. I alt dette, (hvorudi intet om Arabien eller Egypten er nævndt, hverken af ham selv, af Bitiskio, eller andre kloge Folk,) seer jeg ikke det mindste urimeligt at være, eller noget Tegn til Usandfærdighed. Og monne mand ikke hafver saadanne Exempler i hundrede-Tal?

Jeg fremkommer nu med mine Giætninger, som jeg lader gierne enhver troe af, saalidet eller saameget, som ham lyster. Man veed, at Mester Diderich Slaghek, den Westphålinger, hand som siden udi Geistligt Embede og Bærdighed blef saa forunderligen ophøyet ofver alle Mennsker og got Folk i Danmarks Rige, men blev igien kort derefter

ophøjet i en Gallie, og derfra nedkasted paa et Baal, og til Afke opbrændt. Mand veed, siger jeg, at hand var endogsaa en god Tiid, førend de omtalte Aaringer 1519. og 1520., herinde, og formedelst hans enten Slegt- skab eller Bekandtskab med Moder Sigbret, samt hans Klogskab og Snildhed i at vinde Kongens Gunst, formaade gandske meget. Hand var af Profession en Bartsker, og hafde nogle Aar tilforne været i Ita- lien, ja tient for Feldskerer der og i Nederlandene, som vore Historier og- saa ommælde. Mon ikke hand og Paracelsus i Ungdommen hafve kiendt hinanden enstæds? Saa findes ogsaa, at bemældte Diderich Slagheck var udi Aaret 1519. forskicket af Kongen til Nederlandene, der at være om Folk, Penge, og andet, som skulde bruges til det forehafvende Krigs- Tog paa Sverrige. Dette findes i eet af Jørgen Skodborgs Brevve, (som i samme Aar ophoidte sig til Antwerpen i Kongens Forretninger,) dat. Lamberti Dag, som er 17. Sept. 1519. "Mester Dirich hafver heel vel "udrettet Eders Naades Erinde, og er paa Hiemvejen." Mon hand ikke da ogsaa har fundet sin bekiendte Paracelsum der, og antaget ham i Tieneste, med flere, ja ført ham med sig herhid? Diderich Slagheck var nu i Kiøbenhavn hver Dag hos Moder Sigbret. Hun var en stor Me- sterinde i Læge- Kunsten, hafde adskillige Arcana, laborerede i Chymien, og alle de Fremmede, som sig her indfunde, og som vidste noget af sligt, gjorde deres Lykke ved hende. Hendes Curiositet og Videnskab i disse Kunster, som man skulde tænkt at være ald Ere værd, tiente hende dog ey til andet, end at hun blef udraabt for den arrigste Hæve og Trolldone. Mig forekommer det heel rimeligt, at Paracelsus og er kommen i hendes Kundskab, og maaskee, som jeg sagde, ved Diderich Slaghecks Anføring: Og at hun hafver vel været den Edele Frue, som Paracelsus hafver seet denne Bund- Drik hos. Dog være langt fra, at jeg vil betage Stock- holm den Ere, (hvor Manden jo, som jeg før sagde, ogsaa har været, li- ge saa vel som i Kiøbenhavn,) saafremt de Svenske kunde vise, at der paa samme Tiid har været en lige saa klog Frue i deres Hoved- Stad. Thi at Sigbret kunde af hannem jo vel kaldes eine Edele Frau, endskiont hun ikke var det af Fødsel, troer jeg ingen skal finde paa at sige, helst i Paracelsi Fortælning; saasom hun hver Dag blef beæret med Besøggeller af Kon- gen, og med Opvartninger af de ædelste og største Folk her i Riget. Jeg har seet et Brev, hvori den Svenske Rigs- Naad Hr. Thure Jønson kal- der hende "Kiære Moder Sigbret, besynderlige gode Ven", og i Under-
skrif-

skriften sig selv. "Eders Son og gode Ven, Thure Jonson Ridder." Suaningius har ellers en artig Historie om hende og hendes Chymiske Arcanis, som hand dog ikke kalder saaledes, men giver dem ud for pur Hererier og Diævelskab, som hun fortryllede Kongen med. Hand fortæller (*lib. 2. cap. 5. §. 9. & 10.*) at den unge Prinz Hertug Hans blev opfød i sin Barndom hos hende, da hand var henimod 7. Aar, meer eller mindre, gammel. (Men her forregner den gode Mand sig, thi, efter hans (Suaningii) eget Vidnesbyrd paa tvende Stæder, var hand fød Aar 1518. den 22. Febr. og altsaa var hand kun fem Aar og tu Maaneder, da hans Hr. Fader forlod Danmark.) Som nu den unge Prinz gif en Dag og leegte, og løb ud af det ene Kammer ind i det andet, indfandt hand sig allene i et Kammer, hvor Sigbret hafde sine hemmelige og rareste Sager. Hand seer der en gandske Høben Glas og Flasker, rangerede omkring paa Hylde. Omfider bliver hand vaer i et Bindve et lidet Glas, med en rund Bug og smal Hals, vel med Baand forvaret, og hængende paa en Bindves Krog, som ham siintes der var noget levendes og gandske forunderligt i, der med stor Hastighed og Fart spillede og rørde sig, nu oppe nu nedre i Glasset. Hand bliver meer og meer curieux, og for at betragte det tilgafs, kommer op paa en Skammel, faaer Glasset i Hænder, løfter det i Bøiret, betragter det paa Bunden, sætter det saa ned i Bindvet, og kand ikke noksom faae mættet sin Nysgierighed. I det samme, som hand af Uagtsomhed maa hafve raget derpaa med Ormet, kraf, der laae Glasset, og gaf et forfærdeligt Knald, da det faldt paa Gulvet i Stykker, og Materien, som var deri, fik Luft. Sigbret kom løbende ind, blef vreed paa den unge Prinz, og truede ham med Straf. Saa langt finder jeg ikke noget utroligt i denne Fortælling. Men her legger den gode Suaningius dette til, som er et Broderie af de Tidens Fabrique: Nemlig, at der den onde Mand, som var i Glasset, fik Luft og kom ud, blef deraf ikke allene hort det forfærdelige Skrald, men der opkom og i samme Øyeblik en Torden, med en vældig Storm i Luften, og en skyllende Regn; Saa at alle Kiøbenhafns Folk motte siige, at dette Uvær var u-mueligen noget sædvanligt, men motte have en overnaturlig Aarsage. Og siden, da mand fik at høre, hvorledes det var gaaen til med Glasset, sagde man overljudt, at Sigbrets onde Mand, som hun holdte i Glasset fangen, til at fortrylle Kongen med, var kommen løs, og hafde hefnet sit lange Fængsel med denne uhorlige Storm og Torden.

Til sidst maa mig tillades en liden Anmærkning at giøre, angaaende Theophrasti Paracelsi Meyser i hans unge Aar, imod Udgisverne af hans Bøger paa Latine, de Brødre De Tournes til Geneve, og den forhen benæfnte Friderich Bitiski, som har gjort Fortalen dertil. Disse gode Mænd, hafve til at bepryde samme Edition, satt Paracelsi Billede i et meget smukt Kobberstykke foran i den første Tomo: Derunder staae disse Ord udgravede: *I. Tintoret ad vivum pinxit. F. Chauveau sculpsit.* Nu er vist, at imellem dette Billede, og alle de andre, mand haver af Paracelso, er ikke den mindste Liighed. Men til dette at giøre got og undskyld, gifver Bitiski os udi sin Fortale en saadan Forklaring: Hand tilstaaer, at Paracelsus seer her ikke saaledes ud, som i Billedet udi hans Tydske Skrifter. Men (siger hand) mand maa agte, at dette nærværende Portrait er gjort af en langt større Mester, med en delicat og fin Pensel, som har malet ham efter levende Gestalt, siddende for sig, i de Tider da hand endnu var ung, og i Krigs-Tjeneste hos Venetianerne. Og at mand med stor Bekostning har været sig om dette Contrafey at faae, dermed at fornyo de curieuse Liebhabere. Jeg derimod siger, at dette kand unuueligen rime sig: Saasom Theophrasti Paracelsi Italiænske Meyser og Tjeneste i Krigen ustridigen hafver været til Ende, førend Aar 1526. da hand blef Professor til Basel, og var da 33. Aar gammel, men Tintoret den Tiid ikkun 12. Aar. Og siden dette Aar 1526. safner mand aldrig Paracellum paa denne Side af Alperne. Saa kunde hand ogsaa efter den Tiid ikke hafve saa ungt et Ansigt mere, som Bitiski gifver bemældte sit Kobberstykke ud for. Allermindst kunde Tintoret hafve malet ham for den Tiid; eftersom denne fortreffelige Malere er ikke fød til Verden, førend i Aaret 1512. og mand hafver vel aldrig seet noget Skilderie af hannem gjort udi de Aar, da Paracelsus kunde passere for at være ung. Kort sagt, de ærlige Boghandlere de Tournes hafve virkeligen ladet sig trække op, og betalt endeligen et got Skilderie af Tintorets Haand, men hørende, som det siunes, til en Italiænsk dem og os andre ubekjendt Philosophum og Chymicum, som mand har bildet sig ind at være Paracelsus, fordi der stod malet i een af Randterne en liden Alchymistisk Figur, som endogsaa her paa Kobberstykket er exprimeret, men er en gandske anden Figur, end der hafves hos Paracelsi Billede paa andre Stæder.